

ÉREMMELEL KELTETETT KORA ÁRPÁD-KORI LELETEGYÜTTES ESZTERGOMBÓL

LOVAG ZSUZSA*

The study presents the pottery finds from a pit uncovered under the eastern wing of the monastery excavated at Esztergom-Prímás-sziget, dated by a coin of András I (1046–1060).

Keywords: *early Árpadian Age, Esztergom, pottery*

A közlemény az esztergomi Prímás-szigeti kolostor keleti szárnya alatt feltárt, I. András (1046–1060)-éremmel keltezett gödör kerámialeleteit mutatja be.

Kulcsszavak: *kora Árpád-kor, Esztergom, kerámia*

Az esztergomi Prímás-szigeti kolostor 1979–1992 között folytatott feltárásáról készült összefoglalás 2014-ben jelent meg.¹ Az ásatás során napvilágra került óriási mennyiségű cserépanyagból a kötetben csupán a jellegzetes darabokról jelentek meg fotók, a korhatározó leletek leírása a szövegben olvasható. A keleti kolostorszárny alatt feltárt hulladékgödörben egy I. András (1046–1060)-érem is előkerült. Tekintettel arra, hogy az Árpád-kori kerámia időrendjének pontosítása jelenleg erősen foglalkoztatja a kutatást, felmerült az igény a hulladékgödör leleteinek részletes közlésére.

A hulladékgödört a keleti kolostorszárny délről számított harmadik helyisége alatt bontottuk ki, az igen erősen bolygatott 83. szelvényben.² A rétegviszonyok és a leletanyag tanúsága szerint a keleti szárnyat csak a 13. század végén vagy a

14. század elején emelték, járószintje alatt vastag, Árpád-kori cserepekkel keltezett hulladékréteget, valamint több, kőből és folyami kavicsból készült kemencét találtunk. Ezek egyikét az éremmel keltezett hulladékgödör fölé építették.

A gödörben állatcsontokon kívül kizárólag kisebb-nagyobb fazekak darabjait találtuk. A leletegyüttesből hiányoztak a finomabb kerámiatöredékek, a fedők vagy a kolostor területén máshol igen sűrűn előforduló cserépbográcsok töredékei.

A kihajló peremek többsége lekerekített vagy ferdén levágott, kisebb részben – kb. az anyag ötödénél – előfordulnak szalagperemek is. A peremek rövid nyakhoz csatlakoznak. A díszítések között meglehetősen ritka volt és minden esetben közvetlenül a fazék nyaka alatt jelent meg az ún. „körömbenyomás-sor”. Lejjebb az edény testét bekarcolt hullámvonal- vagy vízszintes vonalköteg díszíti.

Elsősorban szalagperemes fazekakon fordul elő a sűrű, ferde bemetszésekből álló sor, ugyancsak közvetlenül az edény nyaka alatt. Néhány, kizárólag nagyobb edényekhez tartozó oldaltöredéken négyzetes végű szerszámmal benyomkodott, körbefutó pontsorokból álló díszítés jelenik meg. Viszonylag kevés a nagyobb közökkel be-

☞ A kézirat érkezett: 2016. február 29.

* Lovag Zsuzsa. 1145 Budapest, Újvilág u. 42–44.; zszusalovag@gmail.com

¹ LOVAG 2014. A leletek az esztergomi Balassa Bálint Múzeum gyűjteményébe kerültek.

² LOVAG 2014. 31, 23. ábra. A metszetrajzon hibás a számozás, a hulladékgödört a 8. szám jelöli. A hivatkozott kötetben a 31. tábla 6. és a 32. tábla 2., 3., 5., 6., 9. számmal jelölt cseréptöredék helyesen a jelen közleményben tárgyalt gödör lelete.

karcolt csiga- vagy hullámvonalas díszítésű töredék.

A leggyakoribb a fogazott szerszámmal bekarcolt vonalköteg és hullámvonalköteg, néhány darabon együtt is előfordulnak. Két vonalköteges díszítésű edény nyakán ferdén benyomott pontsor volt, amit ugyanazzal a szerszámmal készítettek, mint a vonalkötegeket.

A lekerekített peremű edényeken a bekarcolás többnyire magasan, közvetlenül a rövid nyak alatt kezdődik és – néhány töredékből ítélve – 2–3 cm-rel a fenék fölött ér véget. Három olyan peremtöredék is előkerült, ahol magán a kihajló perem felületén volt hullámvonal-köteges bekarcolás.

A fenékbélyegek egyszerű kereszttek vagy a száraikat áthúzó vonalakkal bővítettek, egy pedig szvasztika formájú.

KATALÓGUS

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 2). M.: 9, illetve 10 cm; pátm.: 11 cm; falvast.: 1 cm

Durva szemű kavicssal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, foltosan égett sötétszürke, törésfelülete egyenletes sötétszürke. Belseje világosszürke, pereme fekete. Közepesen kihajló, lekerekedő perem, a rövid nyak alatt közvetlenül ferde fésűbeszurkálás. Oldalán két sorban egyenes vonalköteg, ugyanazzal a hatfogú szerszámmal bekarcolva, mint a ferde beszurkálás. Ltsz.: 2008.1.925. (két darab)

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 3). M.: 5,9 cm; pátm.: 15 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicssal kevert homokos agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül szürke, belül világosbarna. Közepesen kihajló, lekerekedő perem, a rövid nyak alatt két sorban egyenes, ötfogú szerszámmal bekarcolt vonalköteg. Ltsz.: 2008.1.928.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 8). M.: 6,8 cm; pátm.: 19 cm; falvast.: 0,7–0,8 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világos szürkésbarna, szürke foltos. Törésfelülete egyenletes, világos szürkésbarna. Közepesen kihajló, lekerekedő perem, a rövid nyak alatt közvetlenül, sűrű sorokban hétfogú szerszámmal bekarcolt hullámvonalkötegek. Kihajló peremén belül sűrű amplitúdójú, ötfogú szerszámmal bekarcolt hullámvonalköteg. Ltsz.: 2008.1.951.

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 6). M.: 6,4 cm; pátm.: 14 cm; falvast.: 0,5 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete világosszürke. A közepesen kihajló, lekerekedő peremen körbefutó kettős vonal, belül sűrű amplitúdójú, kétfogú szerszámmal bekarcolt szabálytalan hullámvonalköteg. Rövid nyaka alatt sűrű, helyenként egymást metsző vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.929.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 5). M.: 8 cm; pátm.: 19 cm; falvast.: 0,7 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, külső oldalán vöröses engobe, törésfelülete kívül vörös, középen világos barnásszürke, belül sötétszürke. Erősen kihajló, lekerekedő perem, rövid nyak. Vállán és oldalán négyfogú szerszámmal bekarcolt egymást metsző hullámvonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.937.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 2). M.: 7 cm; pátm.: 15 cm; falvast.: 0,7 cm (nyaknál 0,9 cm)

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen szürke. Erősen kihajló, lekerekedő perem, rövid nyak. Vállán és oldalán széles, helyenként egymást metsző vonalakkal álló egyenes vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.941.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 11). M.: 8 cm; pátm.: 19 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete világosbarna. A közepesen kihajló, lekerekedő peremen körbefutó hornyolatok. Rövid nyaka alatt sűrűn bebökődött nagyobb pontsor, alatta sűrű, ötfogú szerszámmal ferdén bebökődött sor. Alatta két sorban egyenletes fogú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.952. (három darabból ragasztva)

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 10). M.: 3,7 cm; pátm.: 14 cm; falvast.: 0,7 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke, sötétszürke foltos, törésfelülete világos és sötétszürke. Közepesen kihajló, lekerekedő, enyhén bordázott perem, rövid nyak. Vállán sűrű, ötfogú szerszámmal bekarcolt hullámvonalköteg. Ltsz.: 2008.1.954.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 4). M.: 5,7 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,7 cm

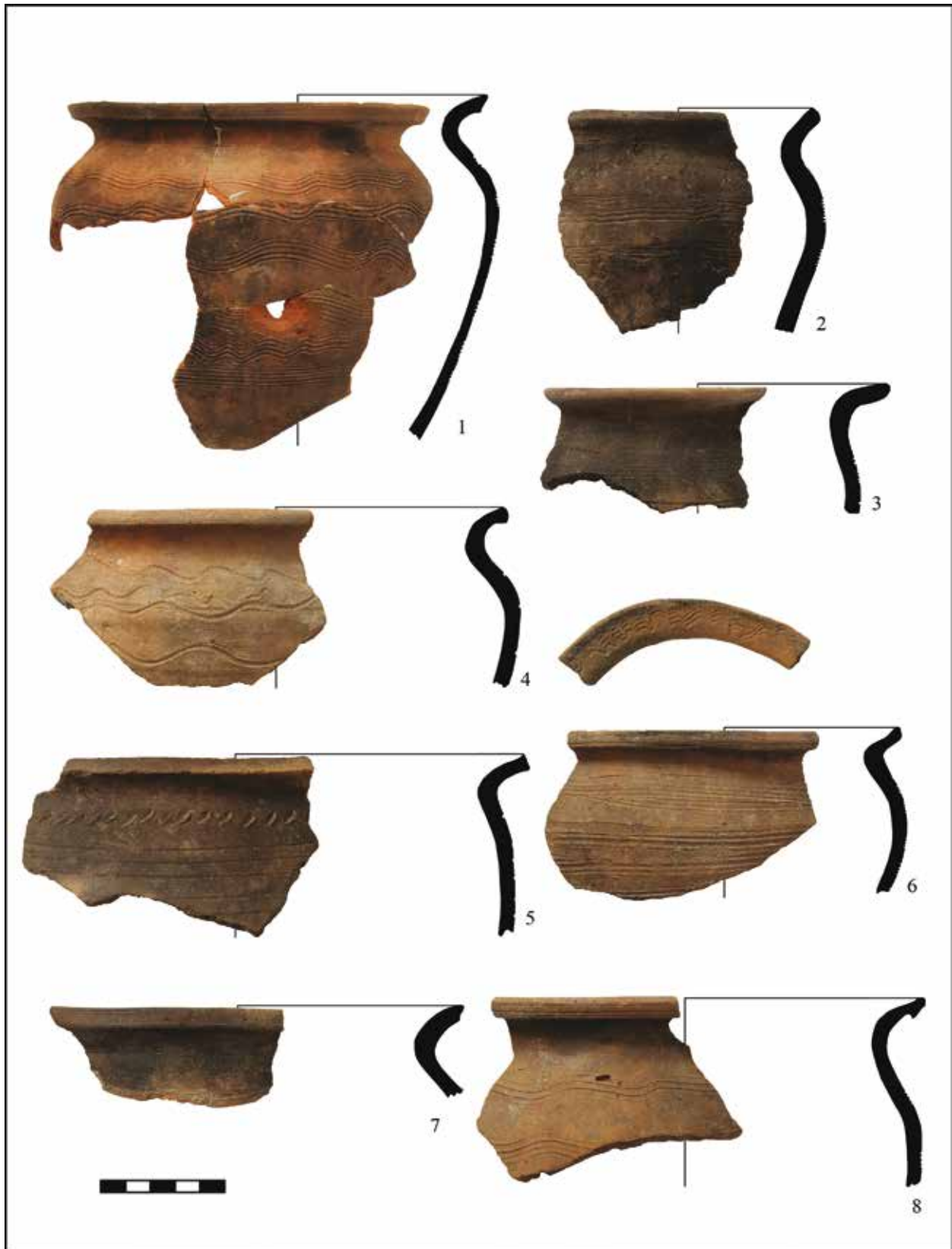
Apró kavicsos homokos agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörösesbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül vörösesbarna, középen sötétszürke. Enyhén kihajló lekerekedő perem, rövid nyak. Oldalán egyenletesen fogazott szerszámmal sekélyen bekarcolt egyenes vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.936.

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 4). M.: 7 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,7 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen sötétszürke. Enyhén kihajló, lekerekedő perem, rövid nyak. Vállán és oldalán laza amplitúdójú, szabálytalanul bekarcolt hullámvonalak. Ltsz.: 2008.1.927.

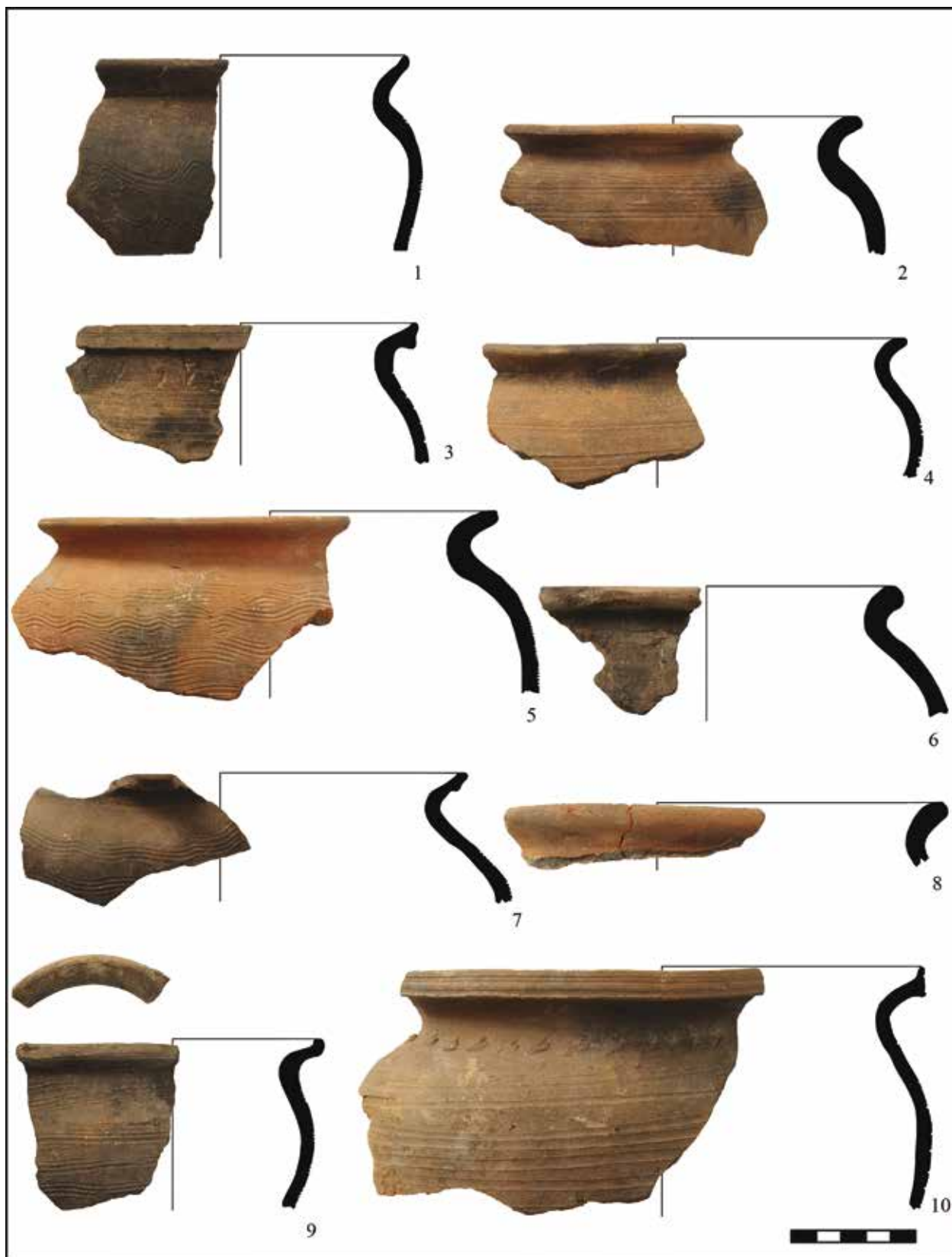
Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 9). M.: 5 cm; pátm.: 14 cm; falvast.: 0,5–0,7 cm

Apró kavicsos, csillámos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke, sötétszürke foltos, törésfelülete világos- és sötétszürke. Enyhén kihajló, lekerekített perem, rövid nyak. Az edény vállán

1. kép. Esztergom, Prímás-szigeti apáca kolostor. A keleti szárny alatt feltárt, éremmel keltezett gödör leletei. 1: 2008.1.924+943; 2: 2008.1.925; 3: 2008.1.928; 4: 2008.1.927; 5: 2008.1.930; 6: 2008.1.929; 7: 2008.1.935; 8: 2008.1.931.

Abb. 1. Esztergom, Prímás-sziget. Münzdatierte Funde aus einer Müllgrube unter dem östlichen Gebäudeflügel des Nonnenklosters. 1: 2008.1.924+943; 2: 2008.1.925; 3: 2008.1.928; 4: 2008.1.927; 5: 2008.1.930; 6: 2008.1.929; 7: 2008.1.935; 8: 2008.1.931.

2. kép. Esztergom, Prímás-szigeti apácakolostor. A keleti szárny alatt feltárt, éremmel keltezett gödör leletei. 1: 2008.1.932; 2: 2008.1.941; 3: 2008.1.934; 4: 2008.1.936; 5: 2008.1.937; 6: 2008.1.938; 7: 2008.1.939; 8: 2008.1.944; 9: 2008.1.933; 10: 2008.1.940.

Abb. 2. Esztergom, Prímás-sziget. Münzdatierte Funde aus einer Müllgrube unter dem östlichen Gebäudeflügel des Nonnenklosters. 1: 2008.1.932; 2: 2008.1.941; 3: 2008.1.934; 4: 2008.1.936; 5: 2008.1.937; 6: 2008.1.938; 7: 2008.1.939; 8: 2008.1.944; 9: 2008.1.933; 10: 2008.1.940.

sekélyen bekarcolt széles, egyenes vonalköteg. Ltsz.: 2008.1.953. (két darabból ragasztva)

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 1). M.: 7,6 cm; pátm.: 15 cm; falvast.: 0,6 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete egyenletes világosbarna, szürke. A szögben törő, elvékonyodó, lekerékített perem tövéénél árok. Rövid nyaka alatt közvetlenül négyágú szerszámmal sekélyen bekarcolt hullámvonalköteg, alatta két sorban hasonló. Ltsz.: 2008.1.932.

Fazék perem- és faltöredéke (4. kép 2). M.: 4,8 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke, törésfelülete egyenletes világosszürke. Enyhén kihajló, lekerekített perem, a rövid nyak alatt kezdődő sűrű, egyenes bekarcolt mező. Nyakán belül mély, ferde bevágások. Ltsz.: 2008.1.957.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 13). M.: 2,8 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,6 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, törésfelülete egyenletes világosbarna. Enyhén kihajló, lekerekített perem, a rövid nyakon, közvetlenül a perem alatt ferdén bekarcolt vonalsor, a vonalak perem melletti végén széles gyűrődés. Ltsz.: 2008.1.960.

Bögre perem- és faltöredéke (3. kép 3). M.: 3,9 cm; pátm.: 3,8 cm; falvast.: 0,5 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, barna-szürke foltos, törésfelülete barna-szürke. Kis fazék erősen kihajló, elvékonyodó, lekerekített pereme tövéénél hornyolat, rövid nyak. Vállán háromágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalköteg. Ltsz.: 2008.1.946.

Bögre perem- és faltöredéke (2. kép 9). M.: 7,1 cm; pátm.: 12 cm; falvast.: 0,6 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke-sötétszürke foltos, törésfelülete világosszürke. Bögre közepesen kihajló, lekerekített peremmel. Rövid nyakán és oldalán négyágú szerszámmal bekarcolt egyenes – helyenként kissé hullámzó – vonalkötegek. Peremén belül négyágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalköteg. Ltsz.: 2008.1.933.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 6). M.: 5,8 cm; pátm.: 16 cm; falvast.: 0,7 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, sötétszürke foltos, törésfelülete belül barna, kívül sötétszürke. Erősen kihajló lekerekített perem, a rövid nyak alatt két sorban vízszintes, rövid bevágások. Ltsz.: 2008.1.938.

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 5). M.: 7,5 cm; pátm.: 23 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete szürkésbarna. Közepesen kihajló, kifelé ferdén levágott perem, rövid nyak. Nyaka alatt ferdén bebökődött, kissé íves vonalsor, vállán és oldalán egyes körbefutó csigavonal. Ltsz.: 2008.1.930.

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 1). M.: 15 cm; pátm.: 16 cm; falvast.: 0,5 cm

Nagyobb kavicsokkal és homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörösesbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül belül vörösesbarna, közepesen keskeny szürke sáv. Közepesen kihajló, befelé ferdén levágott perem, rövid nyak. A perem belül síkzott. A széles vállú, lefelé szűkülő edény oldalán öt sorban hatágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalkötegek, alattuk egyenes vonalköteg. A díszítés a fazék alsó harmadáig leér.

Ltsz.: 2008.1.924. és 2008.1.943. (hat darabból ragasztva)

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 10). M.: 9,2 cm; pátm.: 21 cm; falvast.: 0,7 cm

Finom, csillámos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelületén kívül-belül világosbarna engobe, közepesen sötétszürke. A közepesen kihajló perem függőlegesen levágott, profilált. A perem belső oldalán körbefutó keskeny borda. Rövid nyak alatt ferdén beszürkált, ék alakú vonalsor, vállán és oldalán sekély, sűrű, körbefutó széles vonalsor. Ltsz.: 2008.1.940.

Fazék peremtöredéke (2. kép 8). M.: 3 cm; pátm.: 23 cm; falvast.: 0,9 cm

Homokkal és nagyobb kavicsokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörös, törésfelülete kívül-belül vörös, közepesen sötétszürke. Közepesen kihajló, lekerekített perem. Ltsz.: 2008.1.944. (két darabból ragasztva)

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 6). M.: 5,5 cm; pátm.: 16 cm; falvast.: 0,6 cm

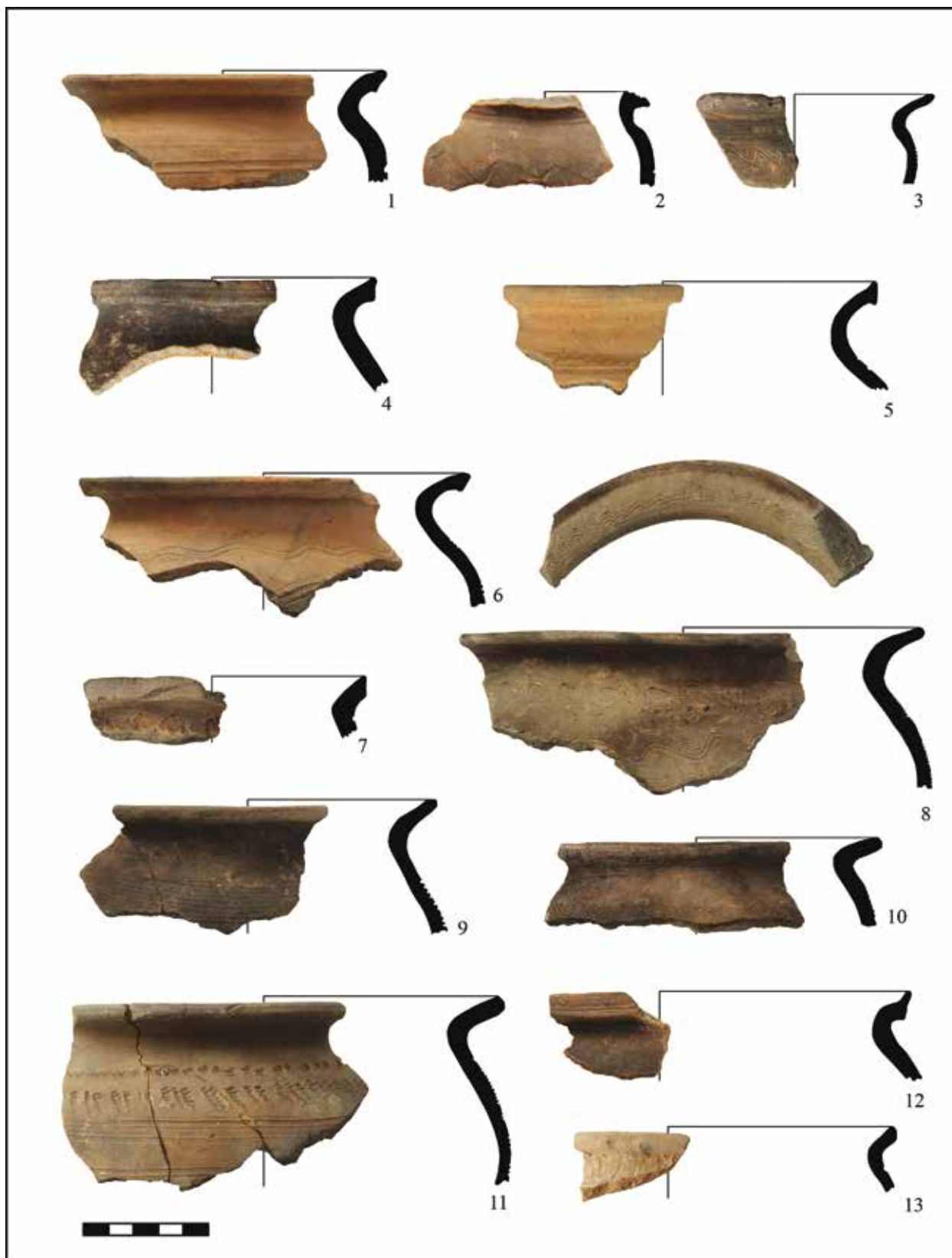
Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világos vörösbarna, szürke foltokkal, törésfelülete vörösbarna és szürke. Közepesen kihajló, befelé ferdén levágott perem. A rövid nyak alatt háromágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.950.

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 8). M.: 7,5 cm; pátm.: 19 cm; falvast.: 0,6 cm

Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete szürke. Közepesen kihajló, belül síkzott, kívül befelé ferdén levágott perem. A perem levágott oldalán körbefutó kettős vonal. Vállán négyágú szerszámmal bekarcolt, vastag vonalú hullámvonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.931.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 7). M.: 6,8 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,5 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, barna, sötétszürke foltos, törésfelülete barna. Közepesen kihajló, befelé ferdén levágott perem, felületén körbefutó hármás vonal. A rövid nyak alatt kettős körbefutó borda. Vállán négyágú szerszámmal bekarcolt, laza amplitúdójú, vastag vonalú hullámvonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.939.

3. kép. Esztergom, Prímás-szigeti apácakolostor. A keleti szárny alatt feltárt, éremmel keltezett gödör leletei. 1: 2008.1.942; 2: 2008.1.945; 3: 2008.1.946; 4: 2008.1.947; 5: 2008.1.948; 6: 2008.1.950; 7: 2008.1.949; 8: 2008.1.951; 9: 2008.1.953; 10: 2008.1.954; 11: 2008.1.952; 12: 2008.1.955; 13: 2008.1.960.

Abb. 3. Esztergom, Prímás-sziget. Münzdatierte Funde aus einer Müllgrube unter dem östlichen Gebäudeflügel des Nonnenklosters. 1: 2008.1.942; 2: 2008.1.945; 3: 2008.1.946; 4: 2008.1.947; 5: 2008.1.948; 6: 2008.1.950; 7: 2008.1.949; 8: 2008.1.951; 9: 2008.1.953; 10: 2008.1.954; 11: 2008.1.952; 12: 2008.1.955; 13: 2008.1.960.

Fazék perem- és faltöredéke (4. kép 1). M.: 5,8 cm; pátm.: 13 cm; falvast.: 0,4 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörös, szürke foltos, törésfelülete vörös. A közepesen kihajló, egyenesen levágott peremen körbefutó vékony vonalak, a rövid nyakon, közvetlenül a perem alatt sűrű, sekély, vékony vonalak. Vállán háromágú szerszámmal bekarcolt, laza amplitúdójú, vastag vonalú hullámvonal-kötegek, a két alsó köteg részben egymásba ér. Ltsz.: 2008.1.956.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 4). M.: 4,5 cm; pátm.: 13 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, sötétszürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen világosszürke. A közepesen kihajló, egyenesen levágott peremen körbefutó vékony, sekély vonalak. Vállán sekély, vastag vonalú hullámvonal. Ltsz.: 2008.1.947.

Fazék perem- és faltöredéke (2. kép 3). M.: 5,6 cm; pátm.: 14 cm; falvast.: 0,4–0,6 cm (egyenetlen)

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, barna, sötétszürke foltos, törésfelülete sötétszürke. Az enyhén kihajló, egyenesen levágott peremen körbefutó vékony vonalak, a perem alján széles, ferde bevágások. Rövid nyakán éles vonalú, V alakú bemetszések, alatta sűrű, vastag vonalú, körbefutó sekély vonalak. Ltsz.: 2008.1.934.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 1). M.: 4,6 cm; pátm.: 13 cm; falvast.: 0,8 cm

Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, törésfelületén kívül-belül világosbarna engobe, középen világosszürke. Közepesen kihajló, befelé ferdén levágott perem, a rövid nyak alatt vastag, sekély körbefutó vonalak. Ltsz.: 2008.1.942.

Fazék perem- és faltöredéke (4. kép 3). M.: 10 cm; pátm.: 18 cm; falvast.: 0,9 cm

Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke, kívül-belül fehéresszürke engobe, törésfelülete világosszürke. A közepesen kihajló, befelé ferdén levágott peremen kettős hornyolat. Rövid nyakán ferde, íves bemetszések. Vállán és oldalán vastag, háromfogú szerszámmal bekarcolt sekély, szabálytalan közű csigavonal. Ltsz.: 2008.1.959. (két darabból ragasztva)

Fazék perem- és faltöredéke (1. kép 7). M.: 4 cm; pátm.: 18 cm; falvast.: 0,6 cm

Nagyobb kavicsokkal, kagylótöredékekkel, homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosszürke, fekete foltos, törésfelülete kívül-belül szürke, középen vörösbarna. Közepesen kihajló, befelé ferdén levágott, lekerekített perem, a rövid nyak alatt sűrű, sekélyen bekarcolt vonalköteg. Ltsz.: 2008.1.935.

Bögre perem- és faltöredéke (4. kép 5). M.: 3,7 cm; pátm.: 9 cm; falvast.: 0,8 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, fekete foltos, törésfelülete egyenletes világosbarna, illetve fekete. A közepesen kihajló, elvékonyodó,

egyenesen levágott peremen széles hornyolat. Rövid nyak. Ltsz.: 2008.1.958.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 7). M.: 2,7 cm; pátm.: 12 cm; falvast.: 0,7 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen sötétszürke. A közepesen kihajló, egyenesen levágott peremen hornyolat. Rövid nyakán háromszögletű szerszámmal sűrűn bebökődött sor. Ltsz.: 2008.1.949.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 5). M.: 5 cm; pátm.: 17 cm; falvast.: 0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete kívül világosbarna, belül világosszürke, középen sötétszürke. Közepesen kihajló, egyenesen levágott perem, a nyak alatt kétágú szerszámmal, ferdén bebökődött sor, alatta vastag, sekély vonal. Ltsz.: 2008.1.948.

Fazék perem- és faltöredéke (3. kép 12). M.: 3,7 cm; pátm.: 20 cm; falvast.: 0,7 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörösbarna, sötétszürke foltos, törésfelülete kívül-belül vörösbarna, középen sötétszürke. A vízszintesen kihajló, befelé ferdén levágott, fedőhornyos peremen körbefutó kettős vonal. Ltsz.: 2008.1.955.

Oldaltöredék (4. kép 6). M.: 3,2 cm; falvast.: 0,5–0,6 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, sötétszürke, törésfelülete egyenletesen sötétszürke. Fazék nyaktöredéke, sűrűn, ferdén bemetszett vonalsor, alatta vékony és vastag csigavonal. Ltsz.: 2008.1.969.

Oldaltöredék (3. kép 2). M.: 4,5 cm; falvast.: 0,5 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen sötétszürke. Fazék közepesen kihajló nyaktöredéke, vállán vastag bekarcolt hullámvonal. Ltsz.: 2008.1.945.

Oldaltöredék (5. kép 2). M.: 5,7 cm; falvast.: 0,5 cm, nyakrészénél 0,8 cm

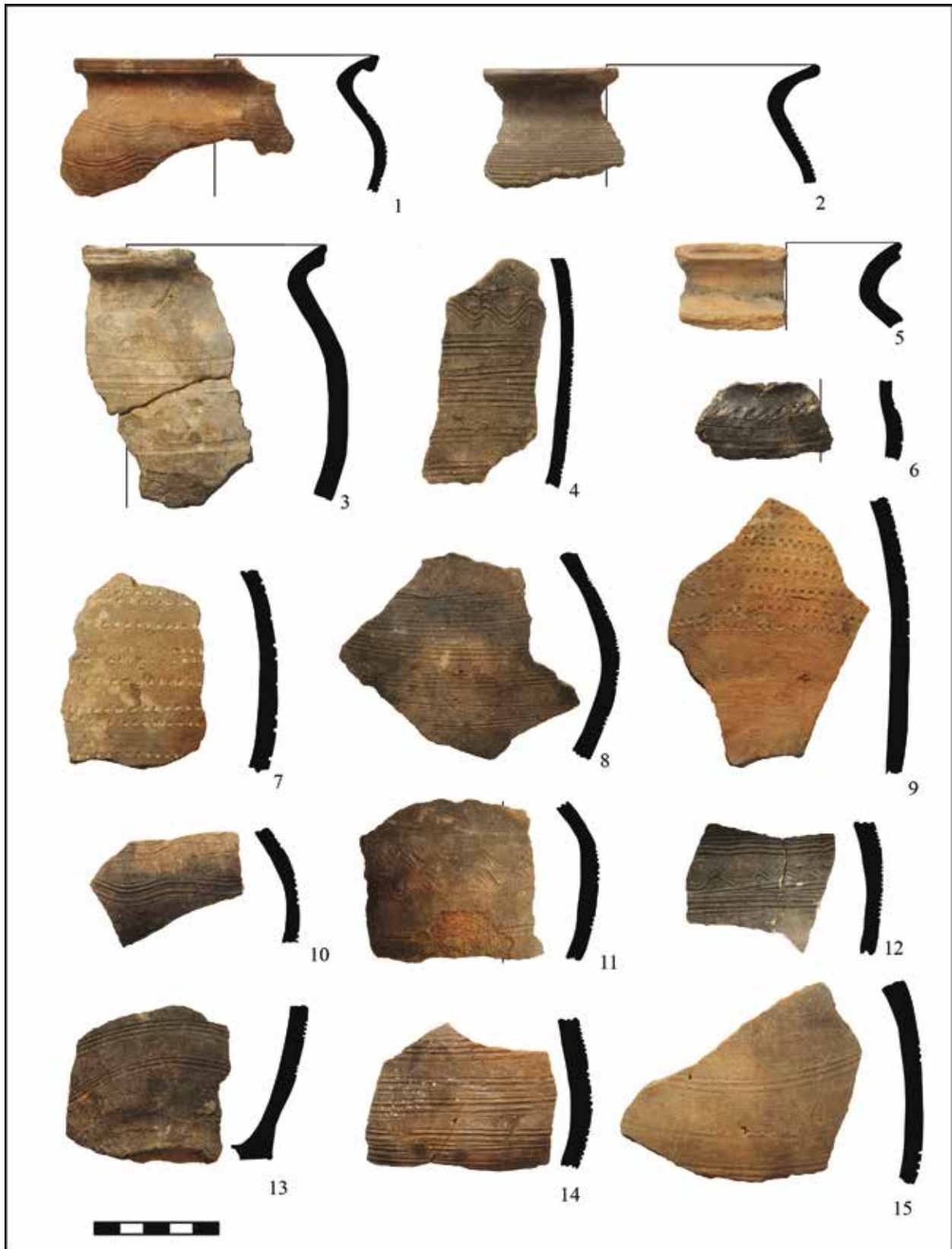
Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete kívül világosbarna engobe, belül világosszürke. Nyak alatt ferde körömbenyomások, alatta lendületes, vastagon bekarcolt, fölül hegyesszögű hullámvonal. Ltsz.: 2008.1.974.

Oldaltöredék (4. kép 11). M.: 6,5 cm; falvast.: 0,7 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, világosszürke foltos, törésfelülete belül világosbarna, kívül világosszürke. Vállán három sorban négyágú szerszámmal sekélyen bekarcolt hullámvonal-köteg, alatta kettős, vastag csigavonal. Ltsz.: 2008.1.966.

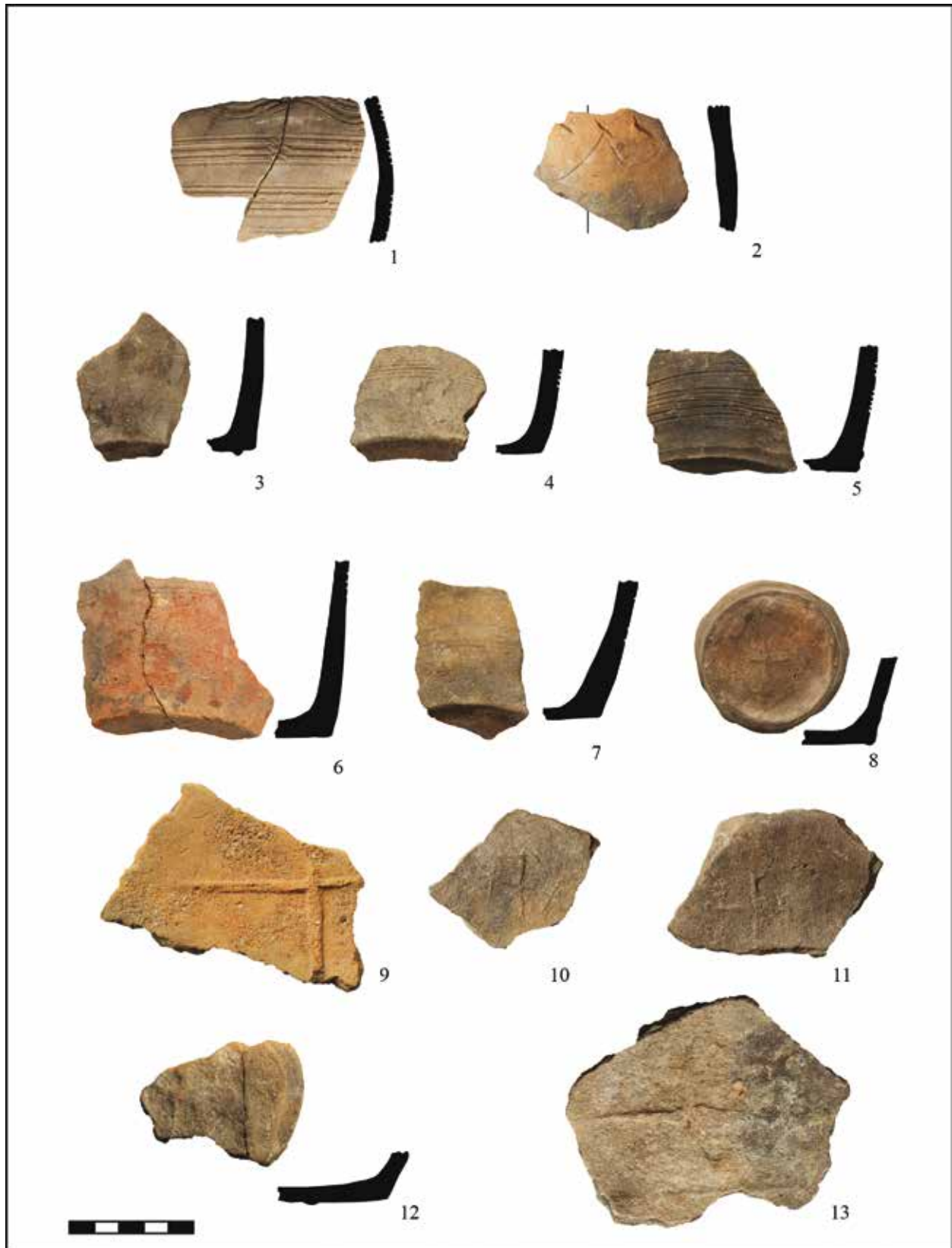
Oldaltöredék (4. kép 15). M.: 8,2 cm; falvast.: 0,5–1 cm.

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, középen szürke. Nagyobb fazék, oldalán háromágú szerszámmal sekélyen bekarcolt vonalkötegek, köztük egyes csigavonal. Ltsz.: 2008.1.971.

4. kép. Esztergom, Prímás-szigeti apácakolostor. A keleti szárny alatt feltárt, éremmel keltezett gödör leletei. 1: 2008.1.956; 2: 2008.1.957; 3: 2008.1.959; 4: 2008.1.961; 5: 2008.1.958; 6: 2008.1.969; 7: 2008.1.963; 8: 2008.1.964; 9: 2008.1.962; 10: 2008.1.965; 11: 2008.1.966; 12: 2008.1.967; 13: 2008.1.972; 14: 2008.1.970; 15: 2008.1.971.

Abb. 4. Esztergom, Prímás-sziget. Münzdatierte Funde aus einer Müllgrube unter dem östlichen Gebäudeflügel des Nonnenklosters. 1: 2008.1.956; 2: 2008.1.957; 3: 2008.1.959; 4: 2008.1.961; 5: 2008.1.958; 6: 2008.1.969; 7: 2008.1.963; 8: 2008.1.964; 9: 2008.1.962; 10: 2008.1.965; 11: 2008.1.966; 12: 2008.1.967; 13: 2008.1.972; 14: 2008.1.970; 15: 2008.1.971.

5. kép. Esztergom, Prímás-szigeti apácakolostor. A keleti szárny alatt feltárt, éremmel keltezett gödör leletei. 1: 2008.1.973; 2: 2008.1.974; 3: 2008.1.976; 4: 2008.1.977; 5: 2008.1.980; 6: 2008.1.981; 7: 2008.1.982; 8: 2008.1.984; 9: 2008.1.985; 10: 2008.1.986; 11: 2008.1.978; 12: 2008.1.983; 13: 2008.1.979.

Abb. 5. Esztergom, Prímás-sziget. Münzdatierte Funde aus einer Müllgrube unter dem östlichen Gebäudeflügel des Nonnenklosters. 1: 2008.1.973; 2: 2008.1.974; 3: 2008.1.976; 4: 2008.1.977; 5: 2008.1.980; 6: 2008.1.981; 7: 2008.1.982; 8: 2008.1.984; 9: 2008.1.985; 10: 2008.1.986; 11: 2008.1.978; 12: 2008.1.983; 13: 2008.1.979.

Oldaltöredék (4. kép 8). M.: 8 cm; falvast.: 0,6–0,8 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürkésbarna, sötétszürke foltos. Fazék váll- és oldaltöredéke, négyágú szerszámmal egymástól egyenetlen távolságra sekélyen bekarcolt vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.964.

Oldaltöredék (4. kép 14). M.: 6,2 cm; falvast.: 0,7–0,9 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürkésbarna, szürke foltos, belül vörös engobe, törésfelülete belül vörös, kívül szürkésbarna, középen szürke. Oldalán hatágú szerszámmal bekarcolt vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.970. (két darabból ragasztva)

Oldaltöredék (5. kép 1). M.: 6 cm; falvast.: 0,6 cm

Nagyobb kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürkésbarna, sötétszürke foltos, törésfelülete kívül szürkésbarna, belül sötétszürke. Vállán négyágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalköteg, alatta több sorban ugyanazzal a szerszámmal készült egyenes vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.973. (két darabból ragasztva)

Oldaltöredék (4. kép 12). M.: 6,3 cm; falvast.: 0,8 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, sötétszürke, törésfelülete egyenletes sötétszürke. Oldalán egyes hullámvonal, alatta négyágú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalkötegek, az egyik elmetsz egy kétágú szerszámmal bekarcolt hullámvonalat. Az alsó egyenes vonalköteg enyhén hullámos. Ltsz.: 2008.1.967. (két darabból ragasztva)

Oldaltöredék (4. kép 4). M.: 9,7 cm; falvast.: 0,5 cm

Nagyobb kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, belül világosbarna, kívül sötétszürke, törésfelülete belül világosbarna, kívül sötétszürke, középen vörös. Fazék faltöredéke, fölül háromágú szerszámmal bekarcolt lendületes hullámvonalköteg, alatta négyágú szerszámmal, egymástól egyenetlen távolságra bekarcolt, egyenes vonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.961.

Oldaltöredék (4. kép 10). M.: 5,5 cm; falvast.: 0,5 cm

Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürkésbarna, sötétszürke foltos, törésfelülete kívül-belül szürkésbarna, illetve sötétszürke, középen vörösbarna. Oldalán négyágú szerszámmal bekarcolt, vastag hullámvonalkötegek. Ltsz.: 2008.1.965.

Oldaltöredék (4. kép 9). M.: 11,7 cm; falvast.: 0,8 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, kívül vörösbarna, belül világosszürke, törésfelülete kívül vörösbarna, belül szürke. Oldalán több, egymástól egyenetlen távolságra elhelyezkedő fogaskerékdízsor. Ltsz.: 2008.1.962.

Edény aljának és falának töredéke (4. kép 7). M.: 7,8 cm; falvast.: 0,6–0,8 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürkésbarna, törésfelülete kívül-belül szürkésbarna, középen vörös. Oldalán a fogaskerékdízsor és kettes sorokban váltakozik. Ltsz.: 2008.1.963.

Edény aljának és falának töredéke (4. kép 13). M.: 6,4 cm; fátm.: 8 cm; falvast.: 0,7 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, belül világosbarna, kívül sötétszürke, törésfelülete egyenletes világosbarna. A talpkorongos edényaljra rásimították az enyhe tompaszögben csatlakozó oldalt. A két-, illetve háromfogú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalkötegek a talptól 3,5 cm-re érnek véget. Ltsz.: 2008.1.972.

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 5). M.: 5,8 cm; fátm.: 10 cm; falvast.: 0,5 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürke, sötétszürke foltos, törésfelülete egyenletes szürke. A talpkorongos edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal, a háromfogú szerszámmal széles sávban bekarcolt egyenes vonalkötegek a talptól 2 cm-re érnek véget, fölöttük hullámvonalköteg töredéke. Ltsz.: 2008.1.980.

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 7). M.: 6 cm; fátm.: 10 cm; falvast.: 0,7–1 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, barna, sötétszürke foltos, törésfelülete belül barna, kívül sötétszürke. A vékony edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal. A háromfogú szerszámmal igen sekélyen bekarcolt egyenes vonalkötegek a talptól 2,2 cm-re érnek véget. Ltsz.: 2008.1.982.

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 4). M.: 4,2 cm; fátm.: 11 cm; falvast.: 0,7 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, szürke, belül kormos fekete, törésfelülete egyenletes szürke. A vékony edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal, az ötfogú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalköteg a talptól 2,5 cm-re ér véget. Ltsz.: 2008.1.977.

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 3). M.: 5,2 cm; fátm.: 12 cm; falvast.: 0,8 cm

Kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, belül világosbarna, kívül világosszürke, törésfelülete belül világosbarna, kívül világos-, illetve sötétszürke. A vékony edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal. Fenekén a szélétől 1 cm-re domború borda fut körbe. Ltsz.: 2008.1.976.

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 6). M.: 7,7 cm; fátm.: 12 cm; falvast.: 0,8 cm

Nagyobb kavicsos homokkal kevert, durván eldolgzott agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, vörös engobos, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül vörös, középen szürke. Az edényaljhoz erős tompaszögben csatlakozik az oldal. A kétfogú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalköteg a talptól 6 cm-re ér véget. Ltsz.: 2008.1.981. (két darabból ragasztva)

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 12). M.: 2 cm; fátm.: 11 cm; falvast.: 0,7 cm

Kavicsos, kevés tört cserepes homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, kívül barna, belül sötét-

szürke, törésfelülete egyenletes barna, illetve sötétszürke. A vastag, egyenetlen felületű edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal. Ltsz.: 2008.1.983. (két darabból ragasztva)

Edény aljának és falának töredéke (5. kép 8). M.: 4 cm; fátm.: 7,5 cm; falvast.: 0,6 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, barna, szürke foltos, törésfelülete kívül barna, belül sötétszürke. A talpkorongos edényaljhoz enyhe tompaszögben csatlakozik az oldal. A négyfogú szerszámmal bekarcolt egyenes vonalköteg a talptól 3 cm-re ér véget. Talp közepén kisméretű, egyenlő szárú kereszt alakú fenékbélyeg. Ltsz.: 2008.1.984.

Edényalj töredéke (5. kép 13). Maxátm.: 11 cm; falvast.: 0,8–1 cm

Nagyobb kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, kívül világosszürke, belül sötétszürke, törésfelülete egyenletes szürke. Nagy fazék homorú fenéktöredéke, egyenetlen vastagságú, közepén szabálytalan szárhosszúságú nagyobb kereszt alakú fenékbélyeg, a hosszabb szárak végei elhegyesednek. Ltsz.: 2008.1.979.

Edényalj töredéke (5. kép 11). Maxátm.: 9,8 cm; falvast.: 1 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, sötétszürke, törésfelülete sötétszürke. Közepén kisméretű, szvasztika alakú fenékbélyeg. Ltsz.: 2008.1.978.

Edényalj töredéke (5. kép 9). Maxátm.: 6 cm; falvast.: 0,5–1 cm

Apró kavicsos homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, kívül világosbarna engobos, belül szürkésbarna, törésfelülete kívül világosbarna, belül szürke. Az egyenetlen vastagságú edényalj közepén nagyobb, kereszt alakú fenékbélyeg, a kereszt szárai nem egyenlő szélesek, a hosszú keresztzár elhegyesedik. Ltsz.: 2008.1.985.

Edényalj töredéke (5. kép 10). Maxátm.: 10 cm; falvast.: 0,6 cm

Homokkal kevert agyag. Kézikorongolt, vegyes égetésű, világosbarna, szürke foltos, törésfelülete kívül-belül világosbarna, közepén szürke. Közepén nagy, kereszt alakú fenékbélyeg, az egyik szárat harántvonalak metszik, a másik végéhez hegyesszögben vonalak csatlakoznak. Ltsz.: 2008.1.986.

IRODALOM

LOVAG ZSUZSA

2014 Az Esztergom Prímás-szigeti apácakolostor feltárása (Excavation of the Nunnery on Prímás Island, Esztergom). *Opuscula Hungarica* 8, Budapest 2014.

MÜNZDATIERTER FRÜHARPADENZEITLICHE FUNDKOMPLEX AUS ESZTERGOM

ZSUZSA LOVAG

Die Veröffentlichung des auf der Insel in Esztergom freigelegten, im 11. Jh. gegründeten Nonnenklosters ist 2014 erschienen. (Anm.1.) Das Volumen der Publikation hat nicht ermöglicht von jedem einen Objekte eingehend Mitteilung machen. Es ist aber eine Müllgrube freigelegt, in der auch eine Silbermünze von Andreas I. (1046–1060) gefunden war. Da die Chronologie der Keramik der Arpadenzeit jetzt besonderes Berufsinteresse erregt, es ist nötig die genau datierte Funde der Müllgrube mitteilen.

Die Müllgrube ist unter dem östlichen Gebäudeflügel des Klosters gefunden, der nur am Ende des 13. Jhs., auf

eine frühere Kulturschicht mit mehreren Backöfen erbaut war. Unter einem dieser aus Stein gebauten Backöfen war die Müllgrube freigelegt. (Anm.2.)

Die Keramik der Grube ist ausschließlich von Fragmenten der kleineren und grösseren Töpfen zusammengestellt, feinere Gefäße oder Bruchstücke der – in anderen Teilen des Klosters sehr häufigen – Tonkessel waren nicht vorhanden.

Der Artikel schildert die typische Bruchstücke der Müllgrube, die im Balassa Museum in Esztergom inventarisiert wurden.